

СЪЮЗ НА СЪДИИТЕ В БЪЛГАРИЯ
Член на Международната асоциация на съдиите (МАС)
Член на Европейската асоциация на съдиите (ЕАС)
Член на Европейски магистрати за демокрация и свободи (МЕДЕЛ)
София 1000, ул. Пиротска 7, ет.5, тел 0879686841
e.mail: office@judgesbg.org
web: <http://www.judgesbg.org>

СТАНОВИЩЕ на УС на Съюза на съдиите в България

По повод проекта за допълнение на Закона за съдебната власт, изразяваме следното становище:

Считаме, че е налице необходимост от изграждане на цялостен нов модел на съдебната експертиза.

Препоръките за изграждане този модел следва да бъдат съобразени със стратегически международни документи, посветени на съдебната експертиза. Водещо място следва да имат Насоките за ролята на вещите лица, назначени от съда в съдебното производство в държавите членки на Съвета на Европа, дадени от Европейската комисия за ефективност на правосъдието (СЕРЕЈ), приети на нейното 24-то пленарно заседание (Страсбург, 11 – 12 декември 2014 г.). Съгласно този документ всяка държава членка на Съвета на Европа трябва или да въведе правни разпоредби относно правата и задълженията на вещите лица в съдебното производство или да провери, разгледа и контролира дали съществуващите правила отговарят на определените минимални стандарти за правилата за поведение на вещите лица.

В съответствие с тези насоки, отправяме следните предложения:

кодифициране на нормативната уредба в областта на съдебната експертиза, включваща статута на вещите лица и организацията на съдебната експертиза с осъвременена терминология и подход, при активно участие на академичната общност и практики;

създаване на независим единен център (институт) за съдебна експертиза, който да решава организационните и методически въпроси на съдебната експертиза независимо от видовата принадлежност – да удостоверява правоспособност; да обучава експерти; да извършва техния подбор; да ги атестира периодично; да разработва задължителни стандарти в различните области;

Подобна експертна институция би могла да гарантира качеството и независимостта на съдебната експертиза. Считаме, че стандартизирането на експертната дейност във всеки клас е съществен елемент за постигане на качествена експертна дейност, както и гаранция за обективната възможност същата да бъде проверявана. Оценката (атестирането) на експертите следва да бъде в правомощията на водещи експерти от съответната научна област и част от дейността на този единен център.

Намираме за изключително опасна за независимостта и безпристрастността на вещите лица посочената в мотивите към законопроекта възможност възложителите да дават оценка, формирайки техния „рейтинг“. Единствената оценка, която възложителят може да даде, следва да се основава на законовите критерии, по които се извършва това, а именно дали заключението е било достатъчно пълно и ясно и дали са възникнали съмнения за неговата правилност. Тази оценка намира отражение в приемането или неприемането на заключението и съответно в последващото допускане на допълнителна или повторна експертиза, което е в правомощията на ръководно-решаващия орган на съответната фаза или стадий на процеса.

Критериите в мотивите на законопроекта, че възложителят ще оценява ефективността на експертите – по какъв начин и до колко те са били от полза за решаването на конкретния случай, са в разрез с независимостта на вещите лица. Ползата от експертни знания за решаване на конкретен случай е необходимо условие да бъде назначена експертиза, защото такава се назначава, когато възникне нужда от специални знания за изясняване на определени обстоятелства от делото. Единствената правомерна оценка на възложителя е да приеме или да не приеме с мотиви представеното заключение.

Бихме посочили като добър пример на добро организиране на съдебната експертиза модела на Кралство Нидерландия, където по силата на наказателнопроцесуалния закон е създаден регистър на съдебните експерти – NRGD, представляващ независима и прозрачна институция, която гарантира постоянното качество на съдебните експертизи и насърчава приноса им към съдебната дейност. Тя следи качеството на съдебната експертиза, като оценява експертите, които желаят да се регистрират въз основа на стандартите, определени в сътрудничество със съответната област на науката. Оценката (атестацията) се повтаря на всеки пет години на базата на приложимите за съответната научна област актуални стандарти.

Подобно обобщено предложение се съдържа в препоръките на Службата за подкрепа на структурните реформи при анализа на независимостта на прокуратурата на Република България: „Също така не съществува национална система за осигуряване на непрекъснатото професионално развитие на вещите лица, нито пък критерии за отстраняване на вещо лице от списъците поради професионална некомпетентност. Считаме, че целият този въпрос се нуждае от ясно уреждане в законодателството. Предлагаме със закон да се предвиди създаването на национален институт на вещите лица, който да определя правилата за вписване като вещо лице и изискванията за компетентност за всички вещи лица, които практикуват в съдилищата, и да отговаря за тяхното лицензиране. По наше мнение такъв национален институт следва да бъде свързан с правителството и в идеалния случай с някой университет. Институтът ще определя стандартите и равнищата на компетентност във всяка от основните експертни области. Считаме, че определянето на подробни стандарти и вписването на вещите лица следва да се остави на самите професионални организации, но че законодателната уредба на тези стандарти следва да се определи от Парламента.“

□ организиране от НИП на достатъчно задълбочено задължително обучение на действащите магистрати в областта на съдебната експертиза с практическа насоченост и съобразно съвременните достижения на науката в отделните области;

□ процесуални промени, които да осигурят равни възможности на страните още от досъдебната фаза на наказателния процес – да се гарантира правото на защитата и на пострадалите да участват при назначаване на експертизата, съответно своевременно да могат да направят възражения за отвод на вещите лица;

□ да се предвиди специална имуществена отговорност за вреди, причинени от нарушения в дейността на вещото лице, които нарушения не са свързани само с престъпно поведение, както и предвиждане на задължителна застраховка „професионална отговорност“ на вещото лице.

Посочените по-горе са само част от основните елементи от един цялостен модел на съдебната експертиза, който би могъл да гарантира сигурност на правосъдието, основащо се на специални знания. Предложените изменения в ЗСВ въвеждат единен дигитален инструмент, който може да постигне само техническо улеснение за достъп до базите данни, но не и да повиши или гарантира качество на експертизата.

Считаме, че с предложения проект, така очертаните препоръки не намират рационално решение.

Управителен съвет на
Съюза на съдиите в България

гр. София, 13 май 2020 г.